

ANADOLU'NUN TARİHİ COĞRAFYASI I

Bu sunum vermekte olduğum Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I dersinde kullanılması için eğitim amaçlı hazırlanmıştır. Sunumda kullanılan materyaller telif hakkına sahip olup eğitim amaçlı olarak kullanımını uluslararası kanunlara göre serbesttir. Başka bir amaçla kullanılması için telif hakkına sahip kişilerden izin alınması gerekmektedir.

ANADOLU'NUN SINIRLARI

- Antik Çağ'da Anadolu yarımadası için "Asia" ya da "Küçük Asia" denmektedir.
- Bu adın ortaya çıkışı ve sınırları çok açık değildir.
- Homeros (*II.II.461*), Kaystros (K.Menderes) yöresi; Mimnermos'ta; İonia'da Kolophon ve güneydeki Ephesos'a doğru uzanan alan; Arkhilokhos'ta; Lydia bölgesi Asia olarak anılır.

Asia, MÖ 5. yüzyıl kayıtlarında genelde Batı Anadolu'nun çok küçük bir bölümüdür.

-Herodotos (*l.130*) Halys (Kızılırmak) ırmağının üst yanına düşen bir Yukarı Asia ya da yine Halys'in ötesinde içine Asur ve İran'ı da alan Avrupa ile kıyaslanabilecek bir Asya kıtasının (*Megale Asia*) yanında, daha çok batı Anadolu'yu kapsayan, daha küçük bir Asia'nın (*Asia Mikra*) varlığından bahseder (*l.171*).

-Strabon ise hem “Küçük Asia” adını kullanır hem de yarımadaı şöyle tanımlar:

“Kilikia Trakheia’ya doğru uzanan Issos körfezi ve Sinope ile Tibarenler kıyısına doğru uzanan Euksenios tarafından sınırlandırılmış olan Kappadokia, büyük bir yarımadaının berzahını oluşturur. Yarımadadan kastım, berzahın bu tarafında Kappadokia’nın batısında kalan kısımdır. Burası Herodotos tarafından ‘Halys ırmağının bu tarafındaki ülke’ diye tanımlanmıştır; çünkü burası, Herodotos’un Halys ırmağının bu tarafındaki halkların tiranı olarak adlandırdığı Kroisos tarafından bütünü ile yönetilen ülkedir. Bununla birlikte bugünün yazarları Tauroslar’ın bu tarafındaki ülkeye tüm Asia kıtasının adını kapsatarak Asia demektedirler. Bu Asia, doğudaki ilk ulusları, Paphlagonialılar’ı ve Phrygialılar’ı ve Lykaonialılar’ı ve onda sonra Bithynialılar’ı ve Mysialılar’ı ve bunların yanında Troas’ı ve Hellespontos’u ve bunlardan sonra denizlerde Yunanlı olan Aiolisliiler’i Ionialılar’ı ve geri kalanlar arasında Karialılar’ı ve iç tarafta Lydialılar’ı içine alır”.

-Buna göre Strabon, Küçük Asia'nın doğu sınırını Halys (Kızılırmak) ırmağı ile çizmiştir. Güneyde Toroslar sınırlandırır.

-Strabon bir başka bölümde (126) Asia yarımadasını, güneyde Tarsos Denizi'nden kuzeyde Amisos'a (Samsun) değin uzanan hattın batısı olarak tanımlar.

- Anlaşıldığı kadarıyla eski çağlarda “Küçük Asia” deyimini bugünkünden farklı ve çok daha dar bir mekan tanımlamaktadır.
- Buna karşın “Küçük Asia” yerine daha çok “Anadolu” sözcüğü ile karşılaşılır.
- Anadolu kelimesi “Doğu” ya da “güneşin doğduğu yer” anlamına gelen Yunanca “Anatole” sözcüğü 3.yy.dan beri görülmektedir.
- ”Anadolu”, Küçük Asia’nın yanında, daha geniş anlamda Suriye, Mezopotamya ve Mısır’ı da içine alacak şekilde kullanılmıştır.

-Küçük Asia yarımadası kuzey, batı ve güneyden denizlerle kuşatılmıştır. Bunlardan, doğu-batı yönlerde Asya ve Avrupa kıtaları arasında uzanan kuzeydeki, eski Yunan inanişına göre, önceleri “konuk sevmez” anlamına gelen “Pontos Aksenios” adıyla anılırken, sonradan özellikle Ion kolonizasyonu sonrasında “konuk sever” anlamında “Pontos Euxenios”a (Karadeniz) çevrilmişti. (Strabon 298-99; Plinius Nat.His. IV.76,VI.1)

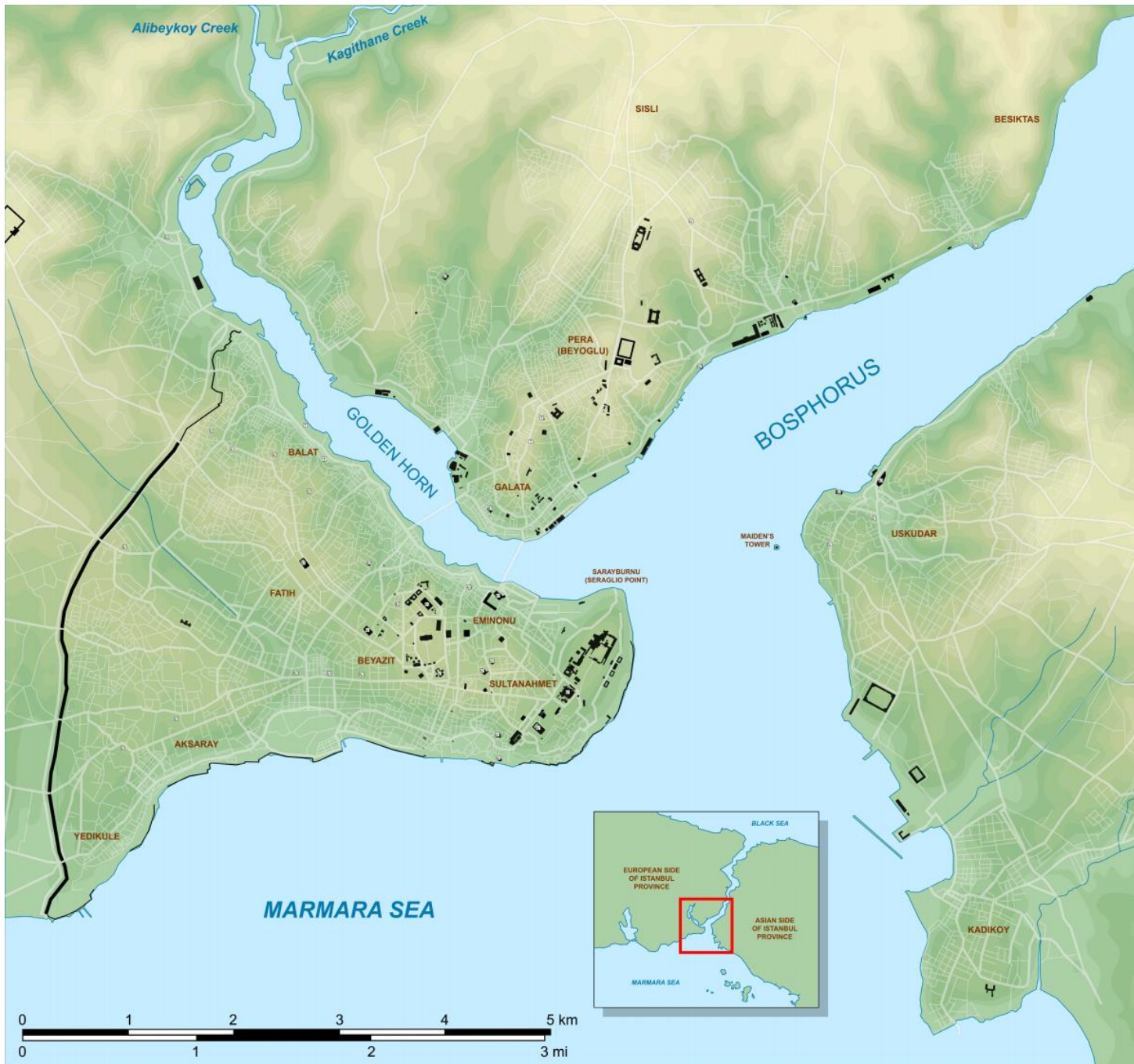

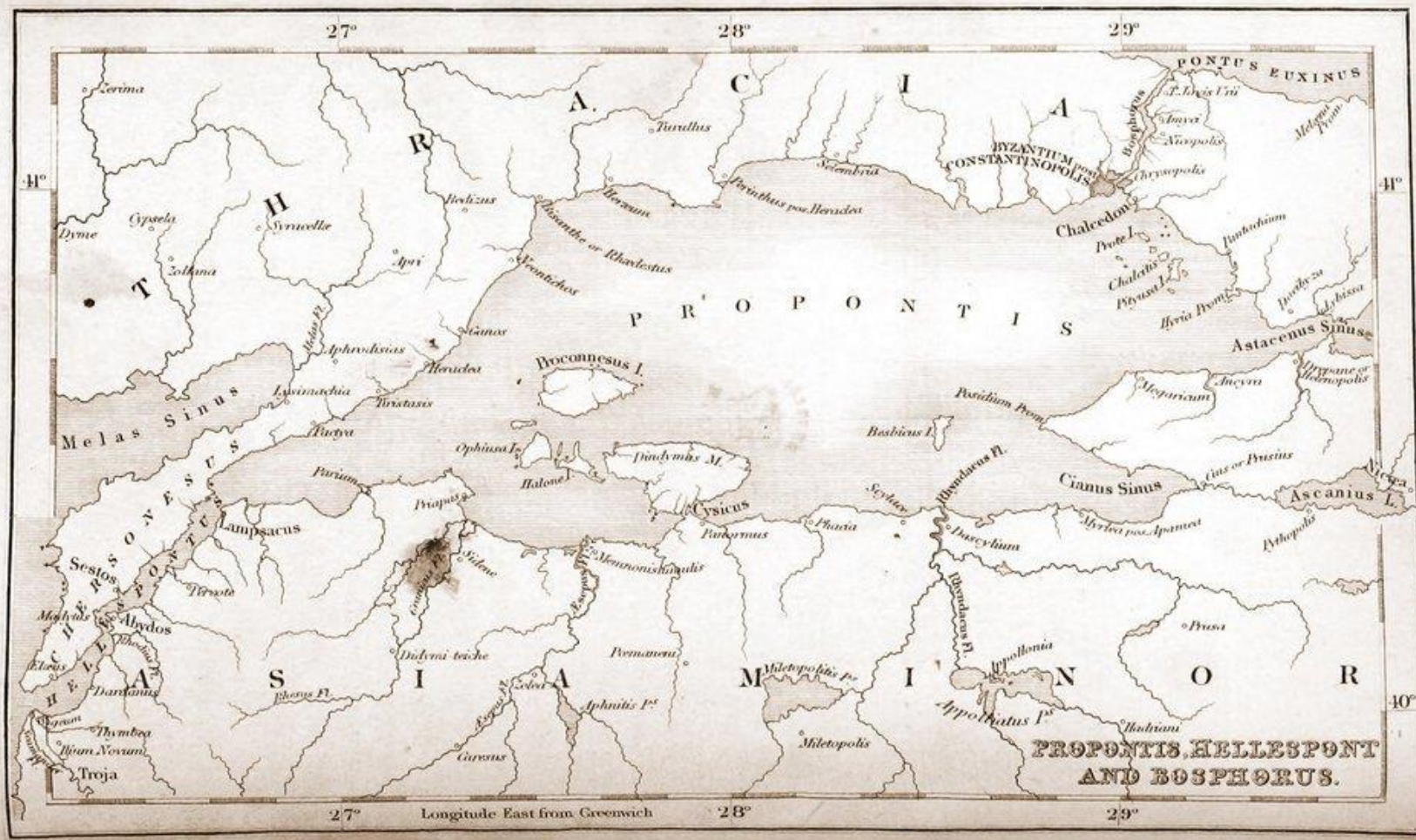
-Yarımadanın kuzeybatı ucundaki bir başka iç deniz de
“Propontis” tir (Marmara Denizi).

-Pontos Euxenios’u, Propontis’e “Bosporos Thrakios”
(İstanbul Boğazı) yani Thrak Bosporos’u denen dar bir
boğaz bağlamaktadır.

-Propontis (Marmara), Aigaios

Pelagos'a (Ege Denizi)

Hellespontos (Çanakkale Boğazı)

denen dar ve uzun bir boğazla

bağlanmaktadır.

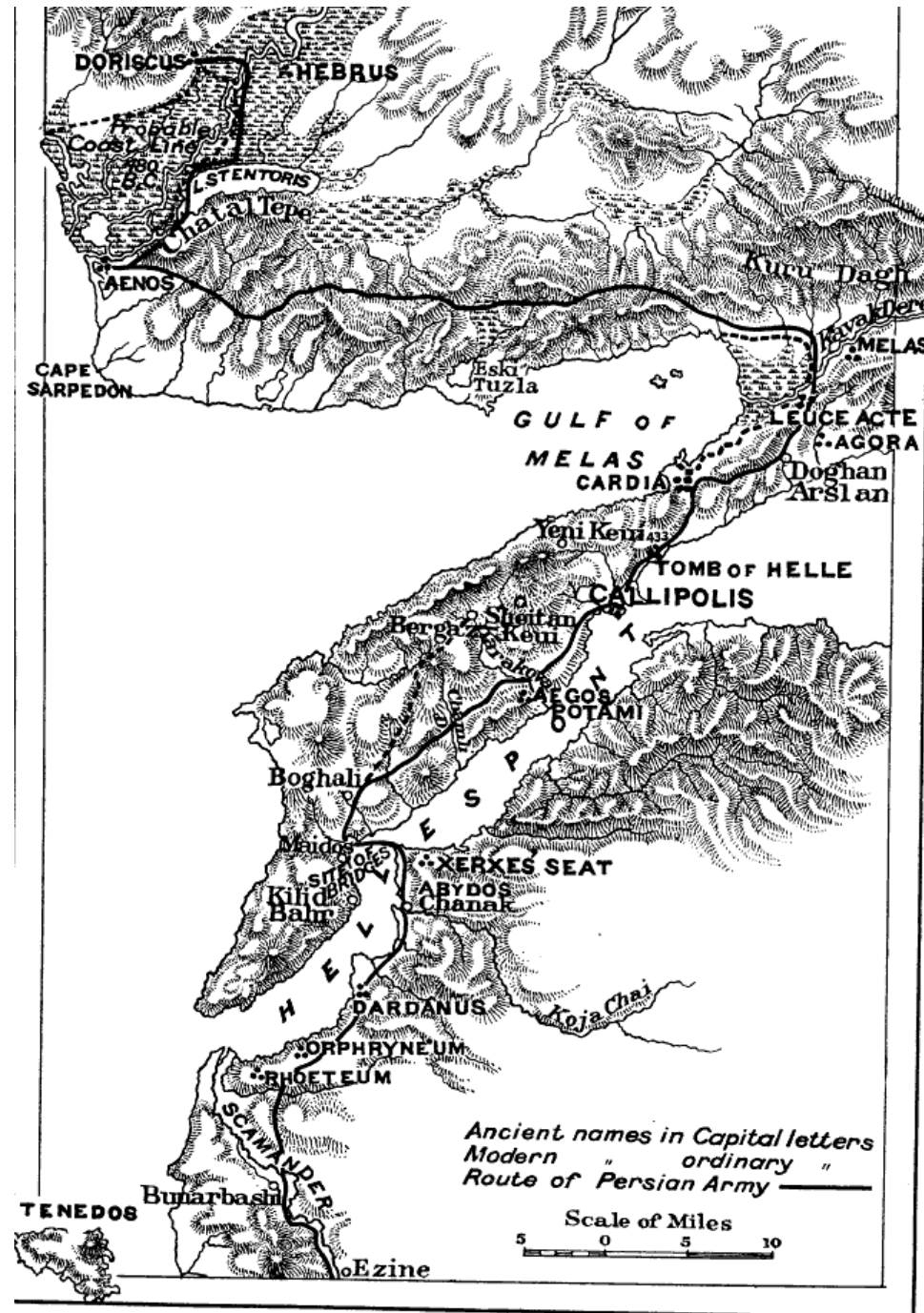
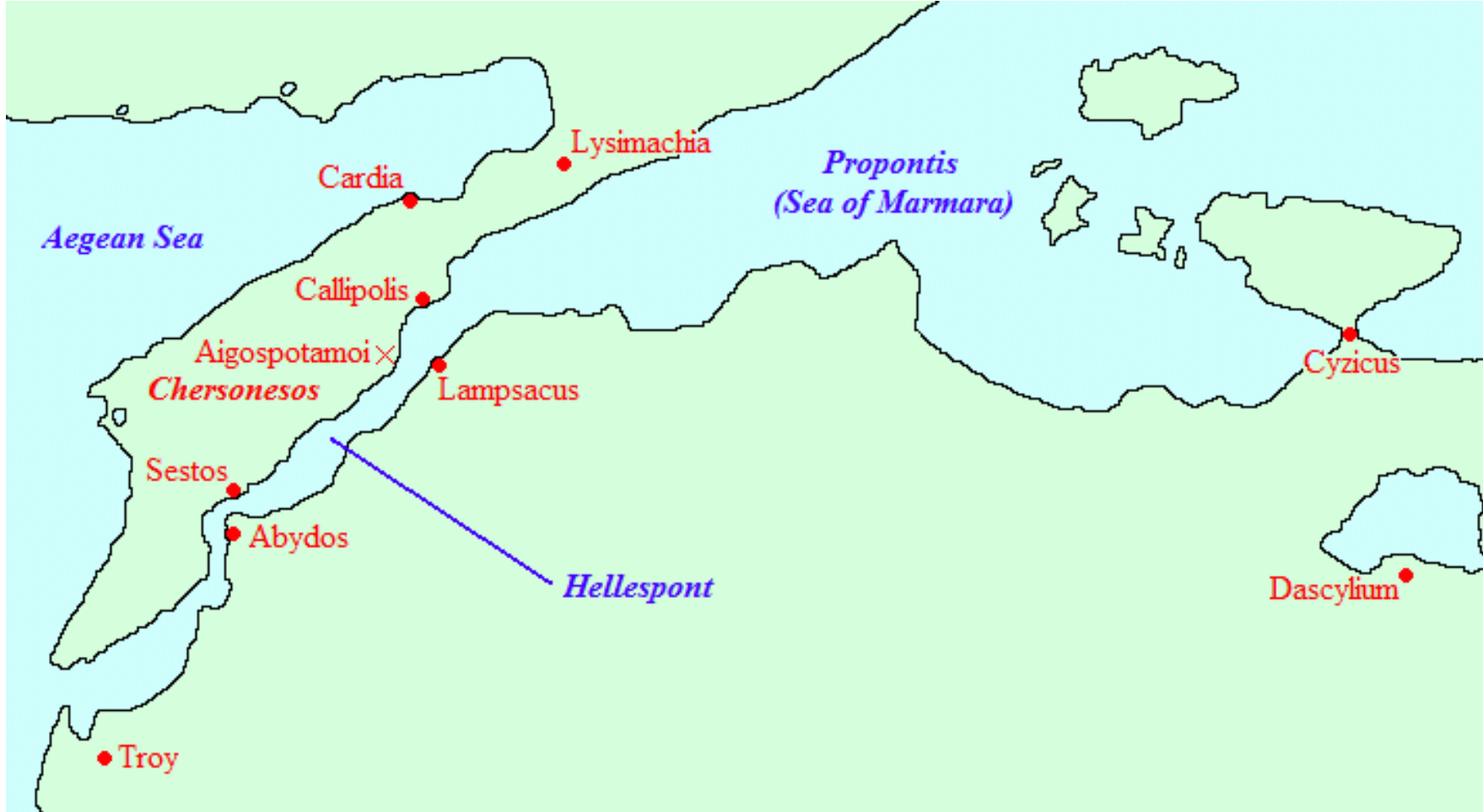

FIG. 2.—ROUTE OF THE PERSIAN ARMY.

Herodotos (IV.85), Hellespontos'un, Aigaios Pelagos (Ege Denizi) denilen açık bir denizde son bulduğunu bildirir.

-Anadolu'nun güneyini belirleyen Akdeniz'in belirli bir adı yoktu. Yunanlılar buraya yalnızca "Thalassa" yani "deniz" derlerdi. Strabon'a (125) göre Rodos'ta başlayan ve çeşitli adlar taşıyan bu denizin Lykia önündeki bölümüne "Lykia Denizi", bugün Antalya Körfezi denen, Pamphylia Bölgesi önündeki kesimine "Pamphylia Denizi", daha doğudaki Kilikia bölgesi önündeki kesime de "Kilikia Denizi" (Mersin Körfezi) ve Issikos Denizi (İskenderun Körfezi) denmekteydi.

-Plinius (NH.V.96-97) Kilikia Denizi, Pamphylia Denizi ve Lykia Denizi'nin birbirleri ile birleştiğini ifade eder.

Hermos (Gediz Nehri)
Maiandros (Büyük Menderes Nehri)
Sangarios (Sakarya Nehri)
Maritsa (Meriç Nehri)

Halys (Kızılırmak)
Orontes (Asi Nehri)
Euphrates (Fırat Nehri)
İris (Yeşilirmak)

Tigris (Dicle)
Araxes (Aras Nehri)
Taurus Mountain
Toros Dağları